

Kenniss van Arabische christenen van groot belang

Arabische christenen, Israël en God

Voor sommige christenen zit de wereld simpel in elkaar. Het volk Israël is het uitverkoren volk van God en de Palestijnen zijn hun tegenstanders. Maar hoe zit het dan met de duizenden Palestijnse christenen?

Bernard Reitsma groeide op in een gezin dat verknocht was aan Israël. Zijn werk in het Midden Oosten opende hem echter ook de ogen voor christen-Palestijnen. In zijn boek *Wie is onze God?* leest hij Paulus opnieuw maar nu met zijn Midden Oosten ervaringen. Johan Snoek las het boek.

Onlangs verscheen een boek dat - naar ik vermoed - stof zal doen opwaaien. De titel is: *Wie is onze God? Arabische christenen, Israël en de aard van God*. De auteur is Bernhard Reitsma (1965). Hij schrijft: "In deze studie heb ik een poging gedaan Paulus opnieuw te lezen met het oog op de hedendaagse problematiek. Die poging is gekleurd door mijn ervaringen en mijn context, net zoals andere interpretaties zijn gekleurd door de ervaringen en context van de ander." Hij geeft daarbij een beperking aan: "In dit boek voer ik nadrukkelijk geen gesprek met Israël zelf, noch met de islam."

Reitsma groeide op in een gezin dat verknocht was aan het Joodse volk en de staat Israël. Hij studeerde theologie, eerst te Kampen, daarna in Apeldoorn en toen nog in Leiden waar hij promoveerde. De Gereformeerde Zendingbond zond hem uit naar Libanon. Acht jaar doceerde hij in Beiroet aan de *Near East School of Theology* en het *Arab Baptist Theological Seminary* aldaar. Het boek is opgedragen aan 'die Palestijnse en Arabische christenen die worstelen om staande te blijven...'. De Palestijnse kerk in Israël stamt af van de christenen die eens in Jeruzalem op Pinksteren tot geloof kwamen. Zij bleven trouw, ondanks eeuwen van islamitische overheersing.

Reitsma toont intensief geluisterd te hebben, niet alleen naar het bijbels getuigenis maar ook naar zijn studenten, wier kennis van de cultuur in het Midden Oosten toen en nu, vaak een verrassend licht werpt op het bijbels verhaal.

Jezus de Jood

Reitsma stelt duidelijk: 'Jezus was een Jood en door Hem is de kerk voor eeuwig met het Joodse volk verbonden'. Antisemitisme past niet in het christelijk geloof, overigens niet omdat Jezus een Jood was maar omdat Jezus ons oproept onze naaste, van welke kleur en ras ook, lief te hebben en

voor onze vijand te bidden.

Het is vele Arabische christenen duidelijk dat, omdat Jezus een Jood was, kennis van het jodendom uit de eerste eeuw noodzakelijk is om Jezus te begrijpen. De huidige Arabische cultuur, met name op het platteland, staat in meerdere opzichten dichter bij de oorspronkelijke context van Jezus dan het moderne jodendom. Zo is in het Midden-Oosten de *extended family* (niet alleen de ouders maar ook ooms en tantes, neven en nichten) van groot belang; eer en schaamte hebben een centrale waarde. Zo was het in bijbelse tijden en zo is het nog steeds. 'De Joodse Jezus is meer Arabier dan westerling.' De leer van de incarnatie onderstreept het Joodse karakter van Jezus: het Woord is vlees geworden, Joods vlees. Toch hebben de schrijvers van het Nieuwe Testament op theologisch cruciale punten niet het Jood-zijn van Jezus benadrukt maar zijn mens-zijn. Volgens het evangelie is niet het Jood-zijn van Jezus een aanstoot, hoe aanstootgevend het ook kan zijn, maar het kruis.

Olijfboom

Reitsma geeft een uitvoerige uitleg van Romeinen 9-11: God is getrouw, Hij heeft Zijn volk Israël niet verstoten. Paulus' beeld van de olijfboom komt ter sprake en van daaruit trekt de auteur een lijn naar Jezus' gelijkenis van de verloren zoon (Luc. 15: 11-32). Tegen de achtergrond van de cultuur in het Midden-Oosten wordt duidelijk gemaakt, hoezeer het gedrag van de oudste zoon jegens de vader al vanaf het begin schandelijk was. De gelijkenis vertelt niet, of ook de oudste zoon naar binnen ging. In Romeinen 11 gaat Paulus een stap verder dan de gelijkenis: 'en aldus zal gans Israël behouden worden.' (Rom. 11:26). Ook de oudste zoon zal binnenkomen.

Maar, aldus de auteur, 'of het behoud van geheel Israël ook een massale bekering van de Joden impliceert is een ander punt. Het

is zeker niet onmogelijk. Wie er niet op hoopt is een dwaas; net zo zeer als wie niet hoopt op de redding van de hele wereld een dwaas is. (Een forse uitspraak, JMS)

Abraham wist al dat wat onmogelijk is bij mensen, mogelijk is bij God. Maar of Paulus dat hier ook werkelijk in gedachten heeft, is de vraag.' Reitsma ziet de Joden die vandaag in Israël en in de diaspora in Jezus als de Messias geloven, als een levend teken dat God zijn volk trouw is gebleven. Daarom kunnen we ook verwachten dat God zijn volk in de toekomst niet loslaat en dat Israël voorwerp blijft van zijn bijzondere zorg en liefde. 'Hoe dat concreet in de geschiedenis gestalte zal krijgen, is iets dat God aan zich gehouden heeft.'

Zoals bekend kan de naam Israël meerdere betekenissen hebben, bijvoorbeeld het bijbelse Israël, het Joodse volk of de staat Israël. Reitsma gebruikt de naam zonder dat hij steeds aangeeft om welke betekenis het gaat: die blijkt meestal wel uit de context. 'God staat in het huidige conflict niet onvoorwaardelijk politiek, militair en economisch aan de kant van Israël. Israël kan vandaag, omdat het Gods uitverkoren volk is, dus maar niet doen en laten wat het wil, evenmin natuurlijk als de Palestijnen.'

Land

Reitsma legt dan uit hoe belangrijk in het Midden-Oosten het land is. Anders dan voor de westerling bepaalt het land iemands identiteit en het heeft ook een sterk religieuze waarde. Dat geldt voor christenen in het Midden Oosten, evenzeer als voor moslims en Joden. Paulus spreekt niet uitdrukkelijk over het land, al zou je dat wel verwachten, bijvoorbeeld in zijn lijst van beloften die God aan Israël gegeven heeft en die nog steeds gelden (Rom. 4

en 5). Voor hem is Christus het einde der wet (Rom. 10: 4). Is Christus ook het einde van de belofte van het land? Reitsma bespreekt de vraag uitvoerig. Zijns inziens ligt het voor de hand dat de schepping, een thema dat in Rom. 8 een grote rol speelt - dus vlak voor de bespreking van Israël - op een bepaalde manier met het land te maken heeft.

Een en ander is hoogst actueel. Vele Joden van over de hele wereld vestigden zich in het land en stichtten in 1948 de staat Israël. Moeten we dat zien als een vervulling van bijbelse beloften en profetiën, bijvoorbeeld die van Ezechiël 37 over de dorre doodsbeneden die tot leven komen? De auteur wijst erop dat in de Bijbel bijna altijd geestelijke vernieuwing en omkeer van Israël voorafgaan aan het fysieke herstel.

Reitsma acht het 'een bijna onmogelijke uitdaging' voor christen-Palestijnen en Joden die in de Messias geloven, om te laten zien dat wat ze in Christus ontvangen hebben de betekenis van het land overstijgt. Daarom 'zou het in wezen niet meer moeten uitmaken wie er in het land de baas is. Dan kunnen Joden leven onder Palestijnse heerschappij, en Palestijnen onder Joden.'

Jozua en Jericho

Met vriendelijke groet. Het boek Jozua is verplichte leerstof op alle scholen in Israël; de Joodse kolonisten gebruiken Jozua graag om hun aanwezigheid op de West Bank te legitimeren. Maar hoe lees je als christen-Palestijn het verhaal over de muren van Jericho die instortten, als de muren van je eigen huis door het Israëliëse leger werden neergehaald? Neergehaald, omdat je bouwde zonder vergunning, want die vergunning wordt Palestijnen zelden verleend.

Wat moet je aan met de godde-

lijke opdracht om Jericho met de ban te slaan? Van hieruit gereedeneerd lijkt Israël een vrijbrief te hebben voor alle geweld jegens de Palestijnse bevolking.

Reitsma gaat uitvoerig in op de achtergrond van de ban. Op dit punt evenwel heeft hij me niet overtuigd: ik blijf goddelijke opdrachten tot het plegen van geweld een probleem vinden.

In het slothoofdstuk (De God van de wereld) komt opnieuw de actualiteit helder in beeld; zo in de paragraaf Theologie na 1948: 'hoewel Arabische christenen broeders en zusters zijn van Westerse christenen, is Israël de oudste broeder.' Even verder schrijft Reitsma: 'De grootste bedreiging voor het getuigenis van de gemeente van Christus is dat zij partij wordt in het conflict.' Het boek eindigt met de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Het verhaal krijgt - tegen de achtergrond van de cultuur in het Midden Oosten - extra diepte en kleur. Een mooi slot van een mooi boek.

Stellig zijn er tegen onderdelen van Reitsma's lijn van betoog bezwaren in te brengen en dat zal ook wel gebeuren. Toch hoop ik dat dit boek door velen gelezen zal worden; door hen die de nadruk leggen op de onopgeefbare verbondenheid van de gemeente met het volk Israël; door Christenen voor Israël - benieuwd ben ik naar de bespreking in het blad met die naam van dit boek; en door hen die bewogen zijn met het lot der Palestijnen, waaronder nog steeds duizenden christenen.

Johan M. Snoek

Bernhard Reitsma: *Wie is onze God? Arabische christenen, Israël en de aard van God*. Boekencentrum, Zoetermeer. 19,50 euro.

Hoe lees je als christen-Palestijn het verhaal over de muren van Jericho die instortten, als de muren van je eigen huis door het Israëliëse leger werden neergehaald? (foto Tzibaa)